

**ΠΕΤΡΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΜΑΙΕΥΤΙΚΗΣ - ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΑΣ,
ΕΚ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ ΤΟΥ ΚΟΜΗΤΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ
ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΗΣ ΠΑΔΟΥΑΣ**

Παναγιώτης Περ. Παναγόπουλος

Περίληψη

Πέτρος Ζωγράφος (1756-1815) εκ Κρήτης, Καθηγητής Μαιευτικής-Γυναικολογίας, εκ των διδασκάλων του Κόμητος Ιωάννου Καποδίστρια στο Πανεπιστήμιο της Πάδουας. Καλός Διδάσκαλος και χειρουργός με βαθιά ανθρωπινή πλευρά στον χαρακτήρα του.

Εισαγωγή

Στο Πανεπιστήμιο της Πάδουας ανήκει εκτός των άλλων μια μεταξύ των πρώτων θέση στην Ιστορία της Ιταλικής Μαιευτικής. Πράγματι ενώ η διδασκαλία της Μαιευτικής είχε αρχίσει στην Βολωνία (1757) μόνο στην Πάδουα καταρτίστηκε ένα οργανωμένο διδακτικό πρόγραμμα: πρώτα στους Ιατρούς (1761) και μετά από μερικά χρόνια και για τις Μαίες (1776)¹. Αυτά τα χρόνια είναι ιδιαίτερα δύσκολα λόγω της κατάρρευσης της Repubblica della Serenissima και της διαδοχής ξένων κατακτητών με επιπτώσεις στο Πανεπιστήμιο της Padova αποπροσανατολισμού και δυσκολίες σε ψυχολογικό επίπεδο και οργάνωσης. Σε αυτά τα πρώτα βήματα της οργανωμένης διδασκαλίας Μαιευτικής και Γυναικολογίας του Πανεπιστημίου της Πάδουας βρίσκουμε Διευθυντή αυτής της Καθέδρας έναν Έλληνα, εκ Κρήτης, γιο επίσης Καθηγητού στο αυτό Πανεπιστήμιο της Χειρουργικής.

Περί αυτού και της εποχής του

Ο Pietro Sografi γεννήθηκε το 1756 και πέθανε το 1815. Ήταν γιος του Giovanni Sografi επίσης Καθηγητή στη Χειρουργική Διευθυντού στην έδρα "delle Operazioni Chirurgiche". Αναμφίβολα ανεύρισκε εύκολα υλικό στις χειρουργικές αίθουσες χάρις στον πατέρα του ο οποίος πιστεύεται ότι τον ώθησε και κατόπιν τον οδήγησε στην Χειρουργική τέχνη. Τα πρώτα μαθήματα στο κρεβάτι της επιτόκου γίνονται στο Spedale di S Francesco στην Πάδουα ίσως με τον Calza² αλλά σίγουρα με τον χειρουργό Pietro Sografi¹.

Ο Pietro Sografi, διευθυντής της Χειρουργικής Νοσοκομειακής Κλινικής του Μεγάλου Νοσοκομείου του Αγ. Φραγκίσκου στην Πάδουα γίνεται το 1784 Assistente του καθηγητού Calza, Διευθυντού της Μαιευτικής και Γυναικολογικής Κλινικής, και ταυτόχρονα διευθυντής της Σχολής Μαιών.

Μετά τον θάνατο του καθηγητού Calza και συγκεκριμένα την 9η Αυγούστου του 1784 διαδέχεται τον καθηγητή του και αναλαμβάνει την έδρα "ad artem ostetriciam" ο Dott. Pietro Sografi που στο Αρχείο του Πανεπιστημίου αναφέρεται ως "Cretensis".

Ο καθηγητής A. Onnis αναφέρει σχετικά² ότι ήταν Ελληνικής καταγωγής, η έδρα του είχε "μαιευτική γραμμή", ήταν της "χειρουργικής σχολής" και σταμάτησε τη διδασκαλία του το 1797.

Ακριβώς εκείνη την χρονιά (στο τέλος Απριλίου του 1797) τα Γαλλικά στρατεύματα του Αυτοκράτορα Ναπολέοντα Βοναπάρτη έχουν καταλάβει τα εδάφη της Γαλινοτάτης Δημοκρατίας της Βενετίας. Για την εποχή (από το 1791 μέχρι το 1866) γράφει η MC Ghetti³ ότι στο Ακαδημαϊκό σώμα υπήρξαν "επαναστάτες" που συνεργάστηκαν με το νέο διαμορφωθέν πολιτικό κλίμα. Αναφέρει η συγγραφέας τον S Stratico και τους Έλληνες Μάρκο Καρμπούρη και Ιωάννη Ζωγράφο. Όμως τον Ιανουάριο του 1798 η περιοχή αλλάζει πάλι κατοχή ανήκοντας πλέον στις διαταγές της Βιέννης. Ως αντίποινα, λόγω των φιλοεπαναστατικών θέσεών των διακόπτονται τα μαθήματα των καθηγητών που είχαν "φιλογαλλικές" θέσεις. Έτσι μεταξύ των άλλων σταματά η διδασκαλία και για τους καθηγητές Καρμπούρη και Ζωγράφο.

Την συμμετοχή των Ελληνικής καταγωγής καθηγητών μπορούμε να την ερμηνεύσουμε από την Επτανησιακή και Κρητική σκοπιά (Βενετική κατοχή). Το επαναστατικό πνεύμα κατά της Βενετών κυριαρχούσε στις καρδιές ακόμα και των αποδήμων Ελλήνων. Έτσι υποστήριξαν τον Αυτοκράτορα Ναπολέοντα σε μια προσπάθεια συρρίκνωσης της

Γαληνοτάτης.

Αναμφίβολα το 1798 είναι για τον P Sografi το απόγειο της δραστηριότητά του. Ακολουθούν όπως ειπώθηκε χρόνια πολιτικού χάους. Η καθέδρα χηρεύει. Το 1805 η Βιέννη θέλοντας να κατευνάσει τις συνθήκες στο Πανεπιστήμιο επιδεικνύει μεγαλοφυχία και χαριστικά αναθέτει στους Καρμπούρη και Ζωγράφο πάλι τις έδρες τους. Το όνομά του το ξαναβρίσκουμε στο Ακαδημαϊκό Έτος 1809-1810 αλλά ως Διευθυντού της Clinica Chirurgica. Σε αυτή την θέση τον βρίσκουμε τα Ακαδημαϊκά Έτη 1812-1815. Πρέπει να πιστέψουμε ότι εγκατέλειψε την καθέδρα της Μαιευτικής - Γυναικολογίας υπέρ αυτής της Χειρουργικής η οποία ήταν πιο ευρεία¹.

Πρέπει να ανοίξουμε μια παρένθεση και να πούμε ότι ένδεκα από τους καθηγητές του Κόμη Ιωάννη Καποδίστρια ήταν κληρικοί ενώ τέσσερις ήταν Ελληνικής καταγωγής: ο Πέτρος Ζωγράφος της Μαιευτικής - Γυναικολογίας και Παιδιατρικής, Ιωάννης Ζωγράφος της Πρακτικής Χειρουργικής σε νοσοκομείο, Άγγελος Δελαντέτσιμπα της Φαρμακολογίας και Μάρκος Καρμπούρης της Θεωρητικής και Πειραματικής Χημείας⁴. Οι δύο πρώτοι Κρητικοί και οι άλλοι δύο Κεφαλλονίτες⁴. Θυμίζουμε ότι ο πρώτος μας Κυβερνήτης έλαβε το πτυχίο του Ιατρού στην Πάδοβα στις 10 Ιουνίου του 1797⁴.

Σχετικά με την Ακαδημαϊκή του δραστηριότητα, ο Κήρυκας Χαϊρέτης μετέπειτα Ιατρός του Σουλτάνου Μαχμούτ του Β' έλαβε το 1797 "... τον στέφανον του Ιατροφιλοσόφου στην Πάδουα, αποσπώντας τον θαυμασμόν της Ακαδημαϊκής Συνγλήτου με εισήγηση του Πέτρου Ζωγράφου, Κρητός διδασκάλου της Μαιευτικής και των γυναικείων και βρεφικών παθών."⁵.

Σε μια επιστολή του⁶ προς το Πανεπιστήμιο εκφράζει την άποψή του στο πρόβλημα της Σχολής Μαιών. Λέγει λοιπόν σε αυτήν ότι υπάρχουν δύο κατηγορίες-τάξεις που ασκούν την Μαιευτική: των μαιών και των χειρουργών. Για τους τελευταίους έχουν θεσπισθεί εξετάσεις από το 1768. Παράλληλα αναφέρεται στην ανάγκη εντατικοποίησης της διδασκαλίας και των ελέγχων στις Μαιές. Οι εξετάσεις πρέπει να είναι μόνο πρακτικές και οι ανίκανες πρέπει να αποκλείονται χωρίς οίκτο. Συνεχίζει ότι σε περίπτωση ανάγκης οι τελευταίες, πρέπει να ζητούν τη βοήθεια μόνον μαιευτήρων και όχι άλλων. Ο Καθηγητής, εφ' όσον βρεθεί εκεί, πρέπει να προσφέρει τις υπηρεσίες του ακόμη και στις πιο πτωχές.

Στο πλούσιο συγγραφικό του έργο αναφέρουμε το "Corso elementare dell'arte di raccogliere i parti" (Padova 1788), 377 σελίδων συνολικά στο οποίο περιγράφονται προβλήματα για την κύηση και την ψευδοκύηση, την παθολογία της κύησης, τα αίτια και στάδια τοκετού, τα σημεία της κύησης τις μαιευτικές επεμβάσεις και τη θεραπεία των νεογνών. Χωρίζεται σε 20 κεφάλαια-μαθήματα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικό το 3ο κεφάλαιο περί της "παρθενίας και της στειρότητας", ενώ 32 παράγραφοι χρειάζονται για το θέμα "εμμηνορροησία και αναστολή της" (μάθημα 5ο). Η αιτιολογία του "fluoir bianco", αναφέρει ο συγγραφέας, είναι ευρεία όπως επίσης και οι προτεινόμενες θεραπείες. Στα κεφάλαια από το έβδομο κι έπειτα αναφέρεται σε ακόμα και σήμερα επίκαιρα θέματα σχετικά με την κύηση και τον τοκετό. Επιλεκτικά αναφέρω το θέμα της θρέψης του εμβρύου, εσωτερικές και εξωτερικές αιτίες αποβολής, χειρισμοί και πρώτες βοήθειες στο νεογνό. Ο καθηγητής L Premuda¹ αναφέρει ότι ακόμα και σήμερα μπορεί να διαβαστεί με ευχαρίστηση το βιβλίο αυτό διότι παραμένει ενδιαφέρον. Ήταν καλός δάσκαλος και χειρουργός αλλά πρέπει να αναφέρουμε και την βαθιά ανθρώπινη πλευρά του χαρακτήρα του¹. Ο Federigo⁷ αναφέρει γι αυτόν: "επιτυχής χειρουργός προικισμένος με κουράγιο συχνά σχολιάζονταν και ήταν γνωστός για τον ανθρωπισμό του και ανιδιοτέλειά του στην προσφορά του στους πιο άθλιους-ελεεινούς και πτωχούς ασθενείς που απευθύνονταν και ζητούσαν την συμβουλή - γνώμη του.

Σίγουρα υπήρχαν και άλλες οικογένειες στην περιοχή της Βενετίας με το επίθετο Sografi. Σε πρόσφατη έκδοση βιβλίου που αναφέρεται στις Αποβιωτήριες Πράξεις των Ελλήνων της Βενετίας⁸ στην υπ' αριθμ. 1167 πράξη της 22/2/1724 αναφέρεται ότι: σήμερα απεβίωσε από σπασμούς, η Άννα-Μαρία 5 ημερών, θυγατέρα του Χριστόφορου Sografi. Επίσης στην υπ' αριθμ. 1308 πράξη αναφέρεται ότι στις 6/9/1746 απεβίωσε ο Ιωάννης Sografi ετών 50 και ετάφη στο νεκροταφείο του Αγίου Γεωργίου (θεράπων ιατρός ο κος Νομικός).

Επίσης στην Πάδοβα σπούδασε Ιατρική στις αρχές του 1800 ο Αθανάσιος Sografi μέλος της Φιλικής Εταιρείας ο οποίος άσκησε την Ιατρική στην Αθήνα δίχως να παίρνει χρήματα από πτωχούς και πλούσιους⁹.

Αντί επιλόγου

Η Ενετοκρατία άρχισε στην Κρήτη το 1210 και συνεχίστηκε μέχρι το 1644 άνευ διακοπής αλλά με αρκετές τοπικές μικροεξεγέρσεις. Το 1645 οι Τούρκοι κατέλαβαν ένα μέρος της ύστερα από πόλεμο με τους Ενετούς και τους

Pietro Sografi

ντόπιους. Ολόκληρη η νήσος έπεσε στους Τούρκους το 1715 και παρέμεινε μέχρι την απελευθέρωσή της στις αρχές του 1900. Με την Αναγέννηση των Γραμμάτων κατά τον ΙΔ' και ΙΕ' αιώνα πολλοί Έλληνες από την Κρήτη σπούδασαν σε Ιταλικά Πανεπιστήμια, Ιατρική και άλλες επιστήμες (Ρώμη, Πάδουα, Βενετία και αλλού). Επιγραμματικά αναφέρω τον Ζ Καλλέργη από το Ρέθυμνο που σπούδασε Φιλολογία στη Βενετία και ίδρυσε το πρώτο Ελληνικό τυπογραφείο στη Βενετία, τον Δ Θεοτοκόπουλο από τα Χανιά που τελειοποίησε τις σπουδές του στη Βενετία, τον Γ Χορτάκη από το Ρέθυμνο που σπούδασε Ιατρική στην Πάδουα το 1531 και αργότερα έγραψε το αριστούργημα "Η Ερωφίλη".

Είναι γνωστό ότι η Βενετία αποτελούσε τη Μητρόπολη για τους Έλληνες βενετούς υπηκόους εγκαθιστώντας μια ιδιαίτερη σχέση της Γαλινοτατίας με την Ελληνική παροικία. Αποτελεί λοιπόν φαινόμενο εσωτερικής μετανάστευσης η μετάβαση Ελλήνων από την Κρήτη, τα Επτάνησα και μέρη της Πελοποννήσου στην Βενετία. Καμία εντύπωση δεν προκαλεί η παρουσία τόσων Ελλήνων (Κρητών στην παρούσα) στην Βενετία. Αντίθετα σε τηλεφωνική έρευνα που πραγματοποιήσα δεν υπάρχει πια κανείς με αυτό το επίθετο σε ολόκληρη την Ιταλία. Με αυτό το όνομα υπάρχει μόνο ένα ανθοπωλείο και ένα αναψυκτήριο στην οδό Pietro Sografi στην Padova.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. L Premuda: *Personaggi e vicende dell' Ostetricia e della Ginecologia nello Studio di Padova. Edizioni "Attualita' di Ostetricia e Ginecologia" Padova 1958.*
2. A Onnis: *Università' di Padova, L' Istituto di Ginecologia ed Ostetricia "GB Revoltella" nella sua storia ed oggi, SOG srl - Padova-Montreal 1993.*
3. P del Negro: *L'Università' di Padova. Otto secoli di storia Signumpadova Editrice 2002*
4. Γ Δαφνής: *Ιωάννης Καποδίστριας, Η γέννηση του Ελληνικού κράτους Ίκαρος 1975, σελ 86.*
5. *Κοινωνική Επιθεώρηση 1973, τ7-8, σελ 87-89*
6. *Ολόκληρη η επιστολή φυλάσσεται στο Archivio di Stato di Padova : Parere del Dr Pietro Sografi sulla Scuola delle Mammane.*
7. *Prolusione letta nella grand'aula dell' I.R. Università' di Padova, Venezia, per Andreola, 1821, in 8, Anno 10, pag 49.*
8. *Χ Μαλτέζου και Γ Πλουμίδη: Αποβιωτήριες Πράξεις των Ελλήνων στο Ναό του Αγίου Αντωνίου της Βενετίας (1569-1810) Ελληνικό Ιστιούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών στη Βενετία. 2001*
9. *Κοινωνική Επιθεώρηση 1973, τ7-8, σελ 46.*